

Krajem novembra 2019. godine iz Bijele je ka Ukrajini isplovio brod „FL Lidya“, noseći grit u količini od skoro 4.000 tona, za koji je „Valgo“ od Agencije za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore prethodno pribavio dozvolu za izvoz takozvanog „neopasnog kontaminiranog grita“. Prihvat grita iz Crne Gore obavila je lokalna kompanija „Firma Arka“ sa kojom je „Valgo“ zaključio poseban ugovor, a koja je sada pod istragom ukrajinske policije zbog sumnje da je u procesu pribavljanja dozvola predala falsifikovana dokumenta i time prekršila bezbjedonosne ekološke procedure u Ukrajini. Naime, rezultati ukrajinske laboratorije su pokazali da je grit iz Crne Gore koji je zaplijenjen u luci Herson izuzetno otrovan, kao i da ima „izražen mutageni i kancerogeni efekat“.

Podaci do kojih je došao Istraživački centar MANS-a pokazuju da je kompanija „Valgo“ u procesu dobijanja izvozne dozvole od crnogorske Agencije za zaštitu prirode i životne sredine na uvid dostavila nalaz Centra za ekotoksikološka ispitivanja (CETI), u kome se navodi da grit zapravo potiče iz kompleksa „Porto Montenegro“ u Tivtu, kao i da se radi o neopasnoj vrsti otpada, koji je po svojim karakteristikama drugačiji od toksičnog grita iz Bijele. Dokument ukrajinske laboratorije, koji je MANS pribavio u saradnji sa kolegama iz OCCRP-a, prosljeđen je CETI-ju uz molbu da protumače razliku između crnogorskog i ukrajinskog nalaza, kao i da pruže objašnjenje kako je moguće da je u Crnoj Gori grit proglašen za neopasan, a u Ukrajini za opasan.

Grit iz Tivta prebačen je u Bijelu na proljeće 2019. godine

- „Materijal je tamo privremeno skladišten na potpuno odvojenoj i natkrivenoj parceli, do trenutka transporta od strane kompanije „Valgo“ morskim putem, zajedno sa drugim otpadom sa prostora Brodogradilišta Bijela, na odgovarajuću krajnju destinaciju, odnosno licenciranu deponiju“, naveli su iz kompanije „Adriatic Marinas“.

Sa druge strane, ni nakon više upita Istraživačkog centra NVO MANS i Regionalne mreže za istraživanje organizovanog kriminala i korupcije (OCCRP), iz kompanije „Valgo“ nisu pružili odgovore u vezi sa time kako je toksični otpad iz Crne Gore dospio u Ukrajinu.

U Agenciji za zaštitu životne sredine koja je izdala dozvolu za izvoz grita za koji se ispostavilo da je toksičan, za MANS su rekli da znaju za istragu u Ukrajini, te da su poštovali međunarodna dokumenta kojima je regulisana ova oblast.

- „Ugovor između „Valgo Montenegro“ i „VK Firma Arka“, je sastavni dio obavještenja za izvoz neopasnog otpada u skladu sa Zakonom o potvrđivanju Bazelske konvencije o kontroli prekograničnog kretanja opasnih otpada i njihovom odlaganju koje je dostavilo preduzeće „Valgo Montenegro“. U skladu sa navedenim zakonom Agencija je prosljedila obavještenje nadležnom organu Ukrajine.“

Iz Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma (bivše Ministarstvo održivog razvoja i turizma - MORT), odgovaraju da su upoznati sa aktuelnom istragom u Ukrajini, kao i da imaju komunikaciju sa ukrajinskim Ministarstvom energetike i zaštite životne sredine.

- „Zbog nemogućnosti trajnog rješavanja ovog otpada u Crnoj Gori pristupilo se izvozu, pa je sasvim jasno da povrat otpada u Crnu Goru nije najpovoljnije rješenje, uz napomenu da i nakon eventualnog povrata otpada, izvoznik iz Crne Gore ima obavezu da nađe drugu destinaciju. Crna Gora će iskoristiti sve zakonske mehanizme da teret troškova eventualnog povrata bude na izvozniku iz Crne Gore.“

Do tada, grit za koji i dalje ostaje nejasno da li je potekao isključivo iz Tivta ili je pomiješan sa gritom iz Bijele i tako izvezen, ostaje „zarobljen“ u ukrajinskoj luci, dok se Crna Gora suočava sa velikim međunarodnim ekološkim skandalom.

Grit iz Porto Montenegro

Grit u kompleksu „Porto Montenegro“ nastao je za vrijeme bivšeg Mornaričko-tehničkog remontnog zavoda „Sava Kovačević“, poznatog i pod imenom „Arsenal Tivat“, a kompanija „Adriatic Marinas“ - koja gazduje luksuznim kompleksom, od 2010. godine više puta je probila rok za uklanjanje grita, zbog čega su i kažnjavani od strane ekološke inspekcije. Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu izrađen za potrebe prostora kompleksa „Porto Montenegro“ iz 2010. godine predviđao je da „Adriatic Marinas“ ukloni sve privremeno skladištene količine otpadnog grita i kontaminiranog zemljišta do kraja 2011. godine. Ipak, Odsjek za ekološku inspekciju Uprave za inspekcijske poslove je dvaput podnosio zahtjeve za pokretanje prekršajnog postupka protiv kompanije upravo zbog probijanja tih rokova, i to u martu 2013. i maju 2015. godine.

U prvom slučaju „Adriatic Marinas“ je kažnjen sa 1.000 eura, dok je drugi prekršajni postupak obustavljen jer je tada rok za uklanjanje grita produžen do kraja 2017., potom i do kraja 2018. godine, da bi konačno tivatski grit bio prebačen u Bijelu u martu 2019. godine.

Izvor: mans.co.me